

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

У статті розкрито загальна структура організації педагогічної підтримки студентів у процесі навчання, окреслені основні шляхи її впровадження в роботу ВНЗ.

На сучасному етапі розвитку інформаційних технологій суспільство потребує особистостей, здатних активно та самостійно діяти, приймати сміливі рішення, швидко адаптуватися до постійних змін життя. Тому сьогодні у вищих навчальних педагогічних закладах освіти гостро стоїть питання про впровадження нових педагогічних технологій, що сприятимуть повноцінному розвитку особистості майбутніх учителів та їх самореалізації. Однією з таких технологій, на нашу думку, можна вважати педагогічну підтримку студентів у процесі навчання.

Вивчення теоретичних та практичних основ педагогічної підтримки, які розкриті в роботах Газмана О., Андрєєвої А., Анохіної А., Крилової Н., Сороки Г., Строкової Т. та інших, дало можливість визначити педагогічну підтримку як діяльність педагога, спрямовану на забезпечення сприятливих умов для виявлення й розвитку потенційних можливостей та самореалізації особистості.

Досліджуючи проблему організації педагогічної підтримки у вищому навчальному педагогічному закладі, нами було визначено шляхи її впровадження, а саме: підготовка педагогічного колективу до роботи в умовах педагогічної підтримки; педагогічна підтримка студентів у процесі навчання; підготовка студентів до педагогічної підтримки учнів у школі.

Упровадження ідей педагогічної підтримки передбачає, в першу чергу, підготовку педагогічного колективу факультету до організації педагогічної підтримки майбутніх учителів. Для виявлення знань викладачів про педагогічну підтримку студентів та бажання працювати в нових умовах ми провели анкетування, результати якого виявили, що 87% педагогів не знайомі з поняттям "педагогічна підтримка", проте більшість з них (56%) готові до її впровадження.

Оскільки було виявлено, що викладачі не знають про педагогічну підтримку, то доцільним стало проведення семінару (10 год.) на тему: "Організація педагогічної підтримки студентів у процесі навчання", ознайомлення викладачів з педагогічною літературою та методичними розробками з означеної проблеми. Семінар мав за мету сформулювати уявлення про сутність поняття "педагогічна підтримка", її форми та види, ознайомити з умовами організації педагогічної підтримки студентів у процесі навчання. Структуру семінару зображено в таблиці № 1.

Таблиця № 1

Структура педагогічного семінару

Тематичні блоки	Зміст блоку	Методи та форми
№1 Вплив індивідуальних психологічних особливостей студентів на процес навчання	Ознайомлення з особливостями розвитку особистості студента (сутнісні сфери), шляхами його самореалізації та впливом цих факторів на навчання. Врахування цих особливостей при організації навчального процесу.	Дискусії, аналіз педагогічних ситуацій
№2 Сутність поняття "педагогічна підтримка"	Ознайомлення педагогів із виникненням поняття "педагогічна підтримка", її видами, формами, функціями.	Самостійний аналіз джерел, дискусії
№3 Організація педагогічної підтримки студентів у процесі навчання	Ознайомлення з етапами організації педагогічної підтримки в роботі ВНЗ, вимогами та умовами її здійснення.	Аналіз педагогічних ситуацій
№4 Діяльність куратора в умовах педагогічної підтримки студентів	Ознайомлення з особливостями роботи педагога в умовах педагогічної підтримки.	Аналіз педагогічних ситуацій
№5 Підсумковий блок	Обговорення всього матеріалу, під час якого педагоги обмінюються думками стосовно впровадження педагогічної підтримки студентів у навчальний процес та висловлюють припущення щодо змін у власній педагогічній діяльності.	Міні-конференція, аналіз педагогічних ситуацій, анкетування

Методи проведення семінару, як і зміст тематичних блоків можуть варіюватися відповідно до особливостей педагогічного колективу (досвід роботи, обізнаність у певному питанні, бажання змінювати свою діяльність тощо), навантаження педагогів та матеріально-технічної бази вищого навчального закладу або факультету. Запропонований семінар бажано проводити в межах одного факультету, оскільки специфіка спеціальності впливає на зміст тематичних блоків та організацію педагогічної підтримки взагалі.

Педагогічна підтримка студентів у процесі навчання, метою якої є самореалізація особистості майбутнього вчителя, виконує ряд функцій, а саме:

підготовка майбутнього педагога відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики;

сприяння самореалізації особистості студента відповідно до створеного ним ідеалу людини; допомога в організації рефлексивної діяльності студента.

Тому завдання педагога полягає у вивченні особливостей кожного студента, рівня розвитку психічних властивостей та якостей, міжособистісних стосунків між учасниками навчального процесу; створення сприятливих умов для адаптації студента, його повноцінного розвитку та самореалізації його особистості.

Педагогічна підтримка студента у ВНЗ має такі види:

за формою проведення педагогічна підтримка буває пряма й опосередкована;

за кількістю учасників – індивідуальна, групова, колективна;

за сферою діяльності у навчанні – інтелектуальна, соціально-психологічна, комунікативна.

Здійснення цих видів педагогічної підтримки відбувається поетапно.

Перший етап – діагностичний, на якому педагог виявляє особливості розвитку особистості кожного студента. Ми пропонуємо робити цей аналіз відповідно до сутнісних сфер особистості людини – це інтелектуальна, мотиваційна, емоційна, вольова, сфера саморегуляції, предметно-практична та екзистенційна. Як проводити аналіз, зображено в таблиці № 2.

Таблиця № 2

Характеристика студента

Сфера	Компоненти	Особливості розвитку особистості	Методи
Інтелектуальна	Мислення	Творче, репродуктивне, теоретичне, емпіричне	Тестування, розв'язування проблемних завдань
	Пізнавальні процеси	Уважний, багата уява, гарна пам'ять	Тестування, розв'язування проблемних завдань
	Пізнавальні уміння	Вміє ставити запитання, формулювати проблему, доводити, робити висновки	Спостереження, аналіз продуктів діяльності
	Уміння вчитися	Вміє конспектувати, виділяти головне, планувати діяльність, самостійний	Спостереження, аналіз продуктів діяльності
Мотиваційна	Мотивація навчання	Внутрішня, зовнішня (за З. Слєпкань)	Анкетування, бесіда
	Мотивація спілкування	Протиборство, співпраця	Тестування
Предметно-практична	Навчальна діяльність	Репродуктивна, продуктивна, творча	Аналіз діяльності та її продуктів, спостереження
	Спеціальні здібності	Педагогічні, музичні, математичні, лінгвістичні тощо	Спостереження
Емоційна	Уміння керувати своїми почуттями	Вміє керувати на низькому, достатньому, високому рівні	Спостереження, тестування
	Самооцінка	Адекватна, неадекватна	Аналіз діяльності, метод самооцінки, тестування
	Тривожність	Висока, низька	Тестування
Вольова	Головні якості волі	Цілеспрямований, самостійний, ініціативний, витриманий, здатний опанувати себе, наполегливий, рішучий	Аналіз діяльності, спостереження, тестування
Саморегуляція		Вміє керувати власними станами, співвідносити свою поведінку з іншими людьми	Спостереження
Екзистенційна	Життєва позиція	Має плани на майбутнє	Бесіда, анкетування
	Позиція в навчальній діяльності	Суб'єктна або об'єктна позиція в навчальному процесі	Спостереження

Діагностика розвитку особистості студента може проводитися за схемою, найбільш зручною й зрозумілою для педагога. Для забезпечення більшої достовірності бажано, щоб діагностику проводив педагог разом із досвідченим психологом.

Отже, на діагностичному етапі педагог з'ясує, який вид педагогічної підтримки (інтелектуальний, соціально-психологічний, комунікативний) необхідний для того чи іншого студента.

Другий етап – змістовно-процесуальний, на якому безпосередньо проводиться педагогічна підтримка студентів у залежності від виявлених результатів на попередньому етапі.

Останній етап – аналітико-рефлексивний, на якому педагог, по-перше, проводить повторну діагностику рівня розвитку всіх сфер особистості студента і з'ясує, які зміни відбулися; по-друге, коригує свою діяльність відповідно до результатів діагностики; по-третє, організовує рефлексивну діяльність студента, тобто допомагає йому самому себе організувати. Студент повинен навчитися самостійно аналізувати свої дії, оцінювати способи вирішення власних проблем, пов'язаних із самореалізацією, та одержані результати.

Організація педагогічної підтримки студентів можлива за умови дотримання ряду вимог:

- готовність педагогічного колективу до роботи в умовах педагогічної підтримки студентів;
- конфіденційність у роботі з кожним студентом, результатом дотримання цієї умови є довірливі стосунки між педагогом і студентом;
- вірити в кожного студента та його можливості;
- оцінювати не особистість, а її дії та вчинки;
- уміти помічати і цінувати неповторну індивідуальність студента;
- допомагати кожному студенту в пошуку свого власного "Я", в становленні особистості, в збереженні її унікальності;
- забезпечувати реалізацію студентами своїх можливостей, як у навчальному процесі, так і повсякденному житті через їх власний вибір;
- ознайомитися з видами діяльності, особливо значимими для студента, та надавати можливість самореалізовуватися через них;
- створювати сприятливий морально-психологічний клімат у колективі;
- навчальні програми з дисциплін, особливо психолого-педагогічних, повинні включати в себе розгляд таких тем, які б спонукали студента до саморозвитку та самореалізації;
- викладання навчального матеріалу має не тільки забезпечувати студентам можливість отримання нової інформації, а й прищеплювати їм бажання до самостійного набуття знань;
- впровадження технології педагогічної підтримки повинно здійснюватися всім педагогічним колективом факультету тощо.

Питання організації педагогічної підтримки майбутніх учителів є досить актуальним та необхідним, оскільки метою педагогічної освіти на сучасному етапі є розвиток індивідуальних здібностей і талантів молоді, створення оптимальних умов для їх реалізації.

Досліджуючи проблему організації педагогічної підтримки, ми проводили опитування студентів для виявлення їх знань про педагогічну підтримку та думок стосовно необхідності впровадження її в роботу школи. Аналіз результатів показав, що студенти не знайомі з поняттям "педагогічна підтримка", однак більшість із них (83%) свідчать про необхідність впровадження в роботу школи нової педагогічної технології, яка б сприяла розвитку особистості кожного учня. Це й зумовило створення спецкурсу "Організація педагогічної підтримки учнів у школі" (всього 28 год. – 10 год. лекцій, 8 год. практичних, 10 год. самостійних, залік), структура якого зображена в таблиці № 3.

Одне із занять можна провести на базі школи, щоб на практиці показати студентам доцільність впровадження педагогічної підтримки учнів. Самостійна робота студентів передбачає вивчення досвіду роботи шкіл з організації педагогічної підтримки учнів, написання творчих робіт, розробка конспектів уроків відповідно до завдань педагогічної підтримки тощо. Запропоновані методи викладання та теми спецкурсу не є сталими, вони можуть змінюватися в залежності від того, як педагог, що читає цей спецкурс, бачить специфіку його проведення, від творчості викладача та технічних можливостей факультету.

Таблиця № 3

Структура спецкурсу

Теми	Зміст	Методи
Лекція №1-2 Сутність поняття "педагогічна підтримка"	Ознайомлення з виникненням поняття "педагогічна підтримка", її видами, формами, функціями.	Самостійний аналіз джерел, дискусії
Лекція №3-4 Етапи організації педагогічної підтримки учнів у школі	Ознайомлення з етапами організації педагогічної підтримки в роботу школи, її умови та вирішення індивідуальних проблем учнів.	Аналіз педагогічних ситуацій, дискусії
Лекція №5 Діяльність учителів, класних керівників в умовах педагогічної підтримки учнів	Ознайомлення з особливостями роботи вчителів, класних керівників та інших співробітників школи в умовах педагогічної підтримки.	Аналіз педагогічних ситуацій, ділові ігри
Практичне заняття №1-2 Сутність педагогічної підтримки учнів	Обговорення сутності поняття, форми, види, умови, функції педагогічної підтримки учнів. Аналіз конспектів уроків з точки зору педагогічної підтримки.	Міні-конференція, аналіз педагогічних ситуацій, виконання творчих завдань, ігри, ТЗН.
Практичне заняття	З'ясування, проблем, які можуть виникати в	Дискусії, виконання тво-

№ 3 Вирішення проблем учнів, пов'язаних із особистісним розвитком	учнів у процесі навчання в школі. Обговорення етапів їх вирішення. Вивчення методів дослідження розвитку особистості учня.	рчих завдань, ігри, тренінги, ТЗН.
Практичне заняття № 4 Впровадження педагогічної підтримки учнів у роботу школи	Обговорення етапів впровадження педагогічної підтримки учнів у роботу школи. Складання студентами власних конспектів уроків, позакласних занять, виховних заходів з урахуванням нової технології.	Творчі завдання, ігри, дискусії.

Отже, підсумовуючи все вищезазначене, можна сказати, що організація педагогічної підтримки майбутніх учителів у навчанні процес достатньо складний, оскільки він пов'язаний із розвитком особистості. Кожна людина індивідуальна, й не можна висувати всім однакові вимоги у навчанні. Необхідно виявляти потенційні можливості кожного студента і створювати умови для їх реалізації. Також слід зазначити, що вчасно отримана педагогічна підтримка звільняє молоду людину від більшості проблем, які постійно накопичуються та заважають їй бути самою собою, тим самим повноцінно розвиватися, навчатися та самореалізовуватися.

Матеріал надійшов до редакції 16.04.2005 р.

Карпузова І.В. Организация педагогической поддержки студентов в процессе обучения

В статье раскрыта общая структура организации педагогической поддержки студентов в процессе обучения, определены основные пути её внедрения в работу ВУЗа.

Karpuzova I.V. Organizing pedagogical support of students in the process of education.

The article highlights the general structure of the organization of pedagogical support of students in the process of education and determines the basic ways of its introduction into the work of HIGH SCHOOL.